

A close-up portrait of Annie Ernaux, an elderly woman with long, wavy, light-colored hair. She is looking slightly to the right of the camera with a neutral expression. The lighting is soft and warm, highlighting her facial features. The background is a solid, dark blue color.

Annie Ernaux metai

Nobelio
literatūros
premija
2022

baltos lankos

Annie Ernaux

Metai

Iš prancūzų kalbos vertė Greta Štikelytė

baltos lankos

Ovali sepijos atspalvio nuotrauka, įklijuota į atviruko su auksiniu apvadu atvartą, pridengta permatomu reljefinio popieriaus lapu. Apačioje užrašas „*Photo-Moderne*“, *Ridelis, Lilbonas (Žem. Sen.)*. Tel. 80. Drūtas kūdikis rūškana mina, rudais plaukais su garbana viršugalvyje pusnuogis sėdi ant pagalvėlės drožinėto stalo centre. Neryškus fonas, stalo festonas, ant pilvo užkilę siuvinėti marškinaičiai – kūdikio delnas slepia lytį, – nuo peties ant nutapytą amūrą ar angelėlį primenančios putnios rankos slysta petneša. Kiekvienas šeimos narys greičiausiai gavo po egzempliorių ir kaipmat pradėjo spėlioti, į ką gi vaikelis atsigimė. Šios šeimos archyvo detalės, tikriausiai iš 1941 metų, negalima suprasti niekaip kitaip nei miesčioniško įžengimo į visuomenę ritualo inscenizacijos.

Kita nuotrauka, pasirašyta to paties fotografo – tik atviruko popierius paprastesnis ir be auksinio apvado, – neabejotinai irgi skirta paskleisti šeimos nariams, vaizduoja maždaug ketverių mergaitę, rimtą, kone liūdną, nepaisant dailaus veidelio, kurį dengia per vidurį perskirti trumpi plaukai, sušukuoti atgal ir prilaikomi segtukų, prie kurių it drugeliai pritvirtinti kaspiniai. Kairė ranka ilsisi ant to paties, viso į kadrą patenkančio drožinėto Liudviko XVI stiliaus stalo. Atrodo, kad

palaidinė jai spaudžia, sjonukas su petnešomis priekyje pakilęs dėl išsišovusio pilvo – galimas rachito požymis (apie 1944 metus).

Dvi kitos nuotraukėlės rantišiais kraštais, akivaizdžiai darytos tais pačiais metais, vaizduoja tą pačią mergaitę, bet jau smulkesnę, klostuota suknele pūstomis rankovėmis. Pirmojoje ji padykusiai glaudžiasi prie masyvaus stoto moters, apsitaisiusios vientisa suknele plačiais dryžiais, į viršų sukeltais stambiai garbanotais plaukais. Kitoje iškėlusi kairįjį kumštį, o dešinįjį laiko aukšto, laisvos laikysenos, šviesiu švarku ir kelnėmis su kantu vilkinčio vyro ranka. Abi nuotraukos darytos tą pačią dieną priešais neaukštą, gėlėmis apsodintą sienelę akmenimis grįstame kieme. Virš galvų kabo skalbinių virvė, ant kurios pakeltas vienas skalbinių segtukas.

Švenčių dienomis po karo, nesibaigiančiame valgymo lėtume, iš nebūties išnirdavo ir formą įgydavo jau prasidėjęs laikas, į kurį kartkartėmis, atrodo, stebėjosi mums atsakyti užmiršę ir į niekur akis įbedę tėvai, laikas, kuriame mūsų nebuvo, kuriame mūsų niekad nebus, ankstesnis laikas. Susilieję svečių balsai formavo pamatinį pasakojimą apie kolektyvinius įvykius, kuriuose ilgainiui pradėsime manyti dalyvavę.

Jiems niekada nebūdavo gana pasakojimų apie žvarbią 42-ųjų žiemą, apie alkį ir griežčius, maisto davinius ir tabako talonus, bombardavimus

karą pranašaujančią Šiaurės pašvaistę

dviračius ir vežimus keliuose traukiantis armijai, išgrob-
tas parduotuves

griuvėsiuose besirausiančius nukentėjusiuosius, ieškan-
čius savo nuotraukų ir pinigų

vokiečių įžengimą – kiekvienas tiksliai nusakydavo *kur*,
kokiam mieste, – visuomet taktiškus anglius, gėdos neturin-
čius amerikiečius, kolaborantus, Pasipriešinime dalyvavusį
kaimyną, po Išlaisvinimo prievarta nuskustą merginą X
nušluotą Havrą, kur nieko nebeliko, juodąją rinką
propagandą

ant stimpančių arklių per Seną prie Kodbeko besitrau-
kiančius fricus

valstietę, smarkiai paperdusią vagone, kur buvo vokie-
čių, ir visiems pareiškusią „jei negalim pasakyt, priversim pa-
uostyt“

Visus vienijančiame bado ir baimės fone pasakojimuose
figūravo „mes“ ir beasmenės konstrukcijos.

Gūžčiodami pečiais jie kalbėdavo apie Pétainą – kai nieko ge-
riau neradus buvo pasivadintas, jis jau buvo pernelyg senas ir
nukvakęs. Jie mėgdžiodavo danguje besisukančių V-2 raketų
skrydžio garsus ir ūžesį, mimika perteikdami tuometinį išgąs-
tį, perpasakodavo, ką neva svarstė dramatiškiausiomis akimir-
komis, *ką gi čia dabar daryt*, kad gniaužtų kvapą.

Pasakojime netrūkdavo mirčių ir žiaurumo, naikinimo, pasa-
kojama būdavo su džiugesiu, kurį, atrodo, reikėdavo paneigti
įterpiant skambius ir pompastiškus žodžius „o, kad tai niekada
nepasikartotų“, po kurių įsivyraudavo tylą, lyg tai būtų buvęs

kažkokiai paslaptinai instancijai skirtas įspėjimas, mėgavimosi sukelti sąžinės priekaištai.

Bet jie kalbėdavo tik apie tai, ką matė, ką buvo galima prisiminti valgant ir geriant. Jiems stigo talento ar ryžto kalbėti apie tai, ką žinojo, bet nebuvo matę. Taigi nieko apie žydų vaikus, lipančius į Aušvico kryptimi važiuojančius traukinius, apie rytais Varšuvos gete surenkamus iš bado mirusiųjų kūnus, apie 10 000 laipsnių Hirošimoje. Čia ir susidarė įspūdis, kurio nei vėlesnės istorijos pamokos, nei dokumentika, nei filmai neišskleidė: krematoriumų ir atominės bombos laikotarpis nesutapo su laiku, kai sviestas buvo perkamas juodojoje rinkoje, kaukdavo pavojaus sirenos ir būdavo skubama į rūsį.

Darydami palyginimus, jie užkabindavo ankstesnį karą, Didįjį, 14-ųjų, laimėtą krauju ir garbe, tai buvo vyrų karas, ir aplink stalą susėdusios moterys jų pagarbiai klausydavosi. Kalbėdavo apie Eną ir Verdeną, dujomis apnuodytus kareivius, 1918 metų lapkričio 11-osios varpus. Vardydavo kaimelius, į kuriuos negrižo nė vienas į frontą išėjęs vaikinai. Lygindavo apkasų purve išmirkusius karius su šiltai po stogu penkerius metus praleidusiais 40-ųjų belaisviais, kuriems virš galvų taip ir nepraskrido bombos. Ginčydavosi, kas herojiškesnis ar nelaimingesnis.

Jie grįždavo į laikus, kai jų pačių dar nebuvo, Krymo karą, 1870-ųjų Prancūzijos–Prūsijos karą, apsuptį, per kurią paryžiečiai valgė žiurkes.

Pasakojimuose apie ankstesnius laikus – vien karai ir badas.